

I izvanjska i unutrašnja arheologija

Emilio MARIN, *Historia magistra archaeologiae*, Matica hrvatska Split - Matica hrvatska Dubrovnik, Split-Dubrovnik, 2003.

Historia magistra archaeologiae mozaična je knjiga, složenica, kojom njen autor dr. Emilio Marin, član Razreda humanističke znanosti Francuske akademije znanosti i umjetnosti i nosilac njenog tradicionalnog mača, u tekstovima, prvotno nastalim za prostore novinskih kolumni, koje i same s vremenom postaju dio kulturne

arheologije, otkriva sebe kao znanstvenika, istraživača, stručnjaka, kabinetskog i terenskog radnika, muzealca, ravnatelja i administrativca, pisca i publicista, pedagoga, profesora i urednika, ali i čovjeka. Upravo takva sebe ispisuje ne samo u tekstu "Profesionalna ispovijed", nego *passim* i u svim ostalim tekstovima ove knjige/dnevnika jednog dobro "radom i riječju" (str. 45) oboružanog arheologa. Osim sadržaja, koji iščitava cjelinu autorove osobne, unutrašnje arheologije, podudarne s onom konkretnom, izvanjskom, *in situ*, koja se proteže ne samo na čitav Mediteran nego i na ostale prostore Europe, kakav je npr. Ukrajina, Kijev i njegova čudesna lavra, iz knjiga smo, prije svega, htjeli iščitati principe i metode kojim se Emilio Marin rukovodi i služi u svom poslu, koji je uvijek strastvena potraga za hirovitom prašnjavom zvjerčicom izminuloga života pod naslagama onog koji na njemu nastaje.

Principe, odnosno teze, autor jasno formulira tvrdnjom da svaki spomenik ima dva autora i tri života. Prvi autor onaj je koji je spomenik "zamislio, isklesao", a drugi autor onaj "koji ga je pronašao, protumačio, sastavio, ponovno vratio u memoriju" (str. 87, 88). Prvi pak život nekog spomenika jest "onaj njegov pravi, prvi život, zbog kojega je i nastao, kada je služio svojoj svrsi, upravo kad nije bio ono što je danas, dakle, kad nije bio spomenikom. Drugi je njegov život onaj koji mu pripisuju, kakvim ga smatraju, arheolozi i povjesničari, koji ga interpretiraju nakon njegova otkrića" (str. 204). Treći je život "onaj koji neki spomenik ima kad je nakon otkrića ponovno na svom mjestu, ponovno među ljudima, kad ga posjećuje ili ne posjećuje, kad on nešto znači ljudima, užemu ili širem krugu" (str. 204). Emilio Marin poštuje sve te živote spomenika, jer zapravo poštuje život; nije privučen samo sirenskim zovom glasa mrtvih stvari, zato je npr. nesklon otkopavanju grobova (str. 97). Polazi od života, sve dublje i strastvenije, nastojeći biti opremljen što širim znanjem, ususret živom, nekadašnjem životu, radujući se njihovu susretu, njihovu zagrljaju, njihovu trijumfu.

Iz takva stava proistječu i njegove metode, zapravo strogo osobno formulirane zapovijedi: poštovati perfekcionizam u znanosti, ali izbjeći izolacionizam, biti što razumljiviji, ne zaboraviti i sintetski pogled na stvari, postići ono što se naziva 'haute vulgarisation', što bi značilo vulgarizacija na visokoj razini (str. 127).

U skladu s tim/takvim nazorima Emilio Marin kulture (grčku, rimsku, starokršćanske i druge) vidi u suprožimanju, Mediteran kao jedinstvenu cjelinu života u sjeni krošnje zajedničke masline koja mu svojim uljem ispisuje i stranice i granice. Bori se za dostojno mjesto Mediterana u današnjoj Europi i svijetu, unutar procesa koji

pokazuje i bijeg i povratak toj staroj rodnici života. Njegovo pero tada postaje angažirano, glas odlučan i nepopustljiv. S pravom zato u ruci sada drži viteški svoj mač. Ramón Lull (1235.-1315.) u svom glasovitom djelu *Knjiga viteškog reda (Llibre de l'orde de Cavalleria)* kaže i ovo: "Dužnost vitezova jest čuvati zemlju, jer od straha od njih ljudi se ne usuđuju uništavati je; iz straha od vitezova ne usuđuju se ni kraljevi ni prinčevi napadati jedni druge. (...) Vitezu se daje mač koji je oblika slična kao križ, da bi se označilo kako je naš Gospodin Isus Krist na križu pobijedio smrt (...). Budući da mač ima dvije oštrice, a viteštvo postoji da bi se obranila pravda koja se sastoji u tome da se svakome da njegovo pravo, zbog toga mač znači da njime treba održavati viteštvo i pravdu."

Arheologija je, može se reći, pobjeda života nad smrću, ispravljanje krivde i nepravde životu, prošlom, ali i sadašnjem, za onaj budući, na koji cilja i ova knjiga.

Ona je obvezna ne samo znanosti nego i stanovitom obliku književnosti, ona je i svojevrsna zbirka kratkih priča o arheologiji. To je također njena prednost, jer kako kaže C. W. Ceram u svojoj glasovitoj knjizi *Bogovi, grobovi i učenjaci*, "... i najzamršeniji znanstveni problemi dadu se prikazati vrlo priprosto i razumljivo, ako se opisuju kao proces rada, to jest ako se čitalac vodi točno istim putem, kojim je išao i učenjak - od časa, kada se nadošlo na neku misao pa sve do posljedka od nje." Tako radi i akademik Emilio Marin u ovoj svojoj knjizi, nastojeći i u njoj, kao i uopće, uspostaviti bitnu komunikaciju što za njega znači: "da treba povezivati ljude od kulture i pitati ih što rade, kako žive. Slušati ih! (...) Susret s drugim je nuždan za postojanje svakoga od nas. I u tom drugom, poput zrcala, vidimo međusobno točniju sliku o sebi" (str. 111). Suglasni s ovom mišlju od srca čestitamo autoru na ovoj knjizi i na viteštvu!

Obavio je zaista ogroman, heraklovski posao, očistio je augijevske Plečaševe štale, pokazao sjaj visoke kulture na današnjem hrvatskom prostoru, potvrdio da ništa ne nastaje iz ničega. Imao je pri tome i nužne sreće: blagi mediteranski povjetarac razdijelio je Kairosov čuperak na dva dijela. Jedan je bio namijenjen njemu. Arheolog mora imati sreće! Nju autoru želimo i u buduće.

Luko Paljetak